

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ПОНОМАРЕНКО ЄВГЕНІЯ БРОНІСЛАВІВНА

УДК 657.424: 330.322 (043.3)

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І КОНТРОЛЬ
ОПЕРАЦІЙ З ФІНАНСОВИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ:
ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Житомир – 2012

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі бухгалтерського обліку Житомирського державного технологічного університету Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник доктор економічних наук, доцент
Давидюк Тетяна Вікторівна,
Житомирський державний технологічний
університет, директор Інституту обліку і фінансів,
професор кафедри бухгалтерського обліку

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Пилипенко Олексій Іванович,
Національна академія статистики,
обліку та аудиту,
декан факультету банківської справи

кандидат економічних наук, доцент
Пономарьова Наталія Анатоліївна,
Хмельницький національний університет,
доцент кафедри обліку та аудиту

Захист відбудеться 24 травня 2012 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.14.052.01 у Житомирському державному технологічному університеті за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103, ауд. 248.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Житомирського державного технологічного університету за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103.

Автореферат розісланий 20 квітня 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради, д.е.н., проф.

І.В. Замула

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Економіка України переживає період економічної кризи, що характеризується зниженням рівня інвестицій у вітчизняну економіку, згортанням виробничої діяльності окремих галузей, зокрема, сільського господарства, переробної промисловості тощо, оскільки соціальні та політичні процеси в державі знижують довіру до української економіки. Економічне середовище України є розбалансованим, вкрай нестабільним, що обумовлює його високу ризикованість, а, отже, свідчить про формування несприятливого інвестиційного клімату в країні. Проте залучення інвестицій в економіку України за допомогою інструментів фондового ринку в першому півріччі 2011р. становили 75,32 млрд. грн, це у два рази більше ніж у першому півріччі 2010 р. (38,09 млрд. грн). Обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР), відобразив значне зростання і становив 916,56 млрд. грн.¹

Враховуючи поширення останнім часом інвестиційної діяльності підприємств України, необхідною є критична оцінка існуючих підходів до визначення сутності фінансових інвестицій, чітке формулювання їх змісту відповідно до завдань бухгалтерського обліку та формування на цій основі єдиної науково обгрунтованої методики бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями.

Дослідженням різних аспектів бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями займалися такі вчені, як: М.І. Бондар, Л.М. Бурмистрова, Ф.Ф. Бутинець, І.В. Волошин, Я.В. Голубка, О.О. Гончаренко, З.В. Гуцайлук, З.-М.В. Задорожний, Б.А. Засадний, В.Г. Козак, Я.Д. Крупка, Ю.А. Кузьмінський, Н.Б. Литвин, Л.І. Лук'яненко, В.В. Морозюк, С.З. Мошенський, О.В. Небильцова, Л.В. Озеран, О.І. Пилипенко, Н.А. Пономарьова, С.О. Репіна, В.М. Роменська, В.В. Сопко, Я.В. Шелест, М.Т. Щирба.

Однак сучасний стан бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями характеризується низкою негативних явищ, зокрема, неузгодженістю термінологічного апарату інвестиційної діяльності; неврегульованістю норм чинних законодавчих актів; відсутністю єдиної методики бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями; безсистемністю відображення у звітності інформації про стан і результати інвестиційної діяльності підприємства. Недостатня теоретична та практична розробка окреслених проблемних питань визначили вибір теми дослідження, зумовили її актуальність, постановку мети та визначення завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Житомирського державного технологічного університету за темою № 330 "Розвиток бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в системі корпоративного

¹ Звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку за перше півріччя 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://www.ssmc.gov.ua/user_files/content/58/1314361768.pdf

управління” (номер державної реєстрації 0110U005014). У межах наукової програми автором виконані дослідження, результатом яких є теоретичне та методичне обґрунтування положень, а також удосконалення бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями.

Мета та завдання дослідження. Мета дисертації полягає в обґрунтуванні теоретичних та методичних положень, а також розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями.

Для досягнення мети у дисертації поставлені для вирішення такі завдання:

- визначити ознаки здійснення фінансових інвестицій для виявлення шляхів ефективного інвестування та їх облікового забезпечення;
- розкрити економічний зміст терміну “фінансові інвестиції” з метою узгодження його тлумачення з бухгалтерським трактуванням;
- виділити ознаки класифікації фінансових інвестицій, що забезпечать їх достовірну оцінку та відображення в системі бухгалтерського обліку;
- доповнити складові облікової політики в частині операцій з фінансовими інвестиціями для забезпечення формування оперативної, аналітичної та достовірної інформації про них;
- обґрунтувати методику відображення операцій з фінансовими інвестиціями на бухгалтерських рахунках з метою покращення забезпечення інформацією зовнішніх і внутрішніх користувачів;
- проаналізувати інформаційні запити інвесторів для удосконалення системи показників бухгалтерської звітності щодо фінансових інвестицій;
- розкрити існуючі підходи щодо організації та методики внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями з урахуванням потреб управління ними;
- визначити особливості внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями в умовах використання комп’ютерних технологій.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що розгляд фінансових інвестицій в розрізі їх життєвого циклу дозволяє удосконалити теоретичні й організаційно-методичні основи їх бухгалтерського обліку та контролю, що сприяє підвищенню ефективності управління фінансовим інвестуванням.

Об’єктом дослідження є процес бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями.

Предметом дослідження є теоретичні та організаційно-методичні положення бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. При дослідженні теоретичних аспектів бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями для визначення загальних тенденцій розвитку зазначеного об’єкту застосовувалися метод спостереження та історичний метод. Методи теоретичного узагальнення і порівняння застосовувались при вивченні сутності фінансових інвестицій як економічної категорії. Методи причинно-наслідкового зв’язку та

абстрактно-логічний використовувалися для удосконалення методики бухгалтерського обліку операцій з фінансовими інвестиціями; спостереження – для дослідження сучасного стану здійснення фінансових інвестицій. За допомогою спостереження та порівняння досліджено систему внутрішнього контролю в частині операцій з фінансовими інвестиціями в умовах застосування комп'ютерних технологій.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем організації та методики бухгалтерського обліку та контролю, матеріали конференцій і семінарів з проблем теорії та практики бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями, опубліковані статистичні дані, законодавчі та нормативні документи України, результати анкетування щодо організації та методики бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями, електронні джерела.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці теоретичних та методичних положень бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями. У процесі проведеного дослідження отримано такі результати, яким характерна наукова новизна:

вперше одержано:

- теоретичне обґрунтування та методичне забезпечення бухгалтерського обліку операцій з фінансовими інвестиціями, виходячи з етапів їх життєвого циклу (придбання, знаходження у портфелі інвестора, вибуття), що забезпечує повне відображення у фінансовій та внутрішній бухгалтерській звітності інформації про об'єкти, що виникають в ході фінансового інвестування;

удосконалено:

- класифікацію фінансових інвестицій з метою їх бухгалтерського відображення та контролю через виділення ознак: строк дії; джерела інвестування; форма інвестування; регіональність; порядок оцінки, що забезпечує розвиток методики бухгалтерського обліку операцій з фінансовими інвестиціями в частині відображення на бухгалтерських рахунках;

- організаційно-методичне забезпечення внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями шляхом встановлення взаємозв'язку між суб'єктами контролю та визначення його етапів, питань програми перевірки, використання відповідних процедур контролю та розробки робочої документації контролера, що дозволить оптимізувати процес внутрішнього контролю та підвищити ефективність управління інвестиційною діяльністю підприємства;

- інформаційне наповнення показників фінансової та внутрішньої бухгалтерської звітності підприємства, що дозволяє управлінському персоналу підвищити ефективність обраної фінансової та інвестиційної політики підприємства, а зовнішнім користувачам прийняти обґрунтоване рішення про подальшу інвестиційну співпрацю з підприємством;

дістало подальший розвиток:

- ідентифікація ознак фінансових інвестицій як економічної категорії (наявність належним чином оформлених документів; перехід ризиків; здатність приносити економічні вигоди; використання протягом тривалого строку;

забезпечення ефективного функціонування) та встановлення через них позитивного та негативного ефекту в економічному розвитку підприємства та країни в цілому, що стало основою для трансформації підходів до трактування її сутності та покладено в основу удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку;

- зміст поняття “фінансові інвестиції”, під якими запропоновано розуміти вкладення, здійснені у будь-якій формі в цінні папери, в корпоративні права та інші фінансові інструменти з метою розвитку діяльності та отримання прибутку, досягнення соціального та інших ефектів, що дозволило встановити межі між поняттями “фінансові активи”, “фінансові інструменти” та “фінансові інвестиції”;

- підходи до організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку операцій з фінансовими інвестиціями шляхом доповнення організаційних, методичних і технічних складових облікової політики, що надає можливість управлінському персоналу оперативно реагувати на події в інвестиційній діяльності підприємства;

- система внутрішнього контролю в частині операцій з фінансовими інвестиціями в умовах застосування комп’ютерних технологій (розробка підходів до побудови методики контролю, визначення вимог і порядку перевірки), що забезпечує оперативність проведеної перевірки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій щодо удосконалення бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями. В практичну діяльність впроваджено такі основні прикладні розробки:

- рекомендації щодо удосконалення організації бухгалтерського обліку операцій з фінансовими інвестиціями шляхом визначення складу елементів облікової політики за даними операціями (ТОВ СП “Ріф – 1”, м. Житомир (довідка № 224 від 08.04.2009 р.));

- внутрішню бухгалтерську звітність підприємства, що дозволяє визначати ефективність обраної фінансової та інвестиційної політики підприємства та забезпечує логічне відображення інформації про об’єкти, які виникають в ході фінансового інвестування (ТОВ “Шоллер Арка Системс”, м. Київ (довідка № 332 від 06.12.2010 р.));

- рекомендації щодо розробки програми внутрішнього контролю та використання робочої документації контролера при здійсненні перевірки операцій з фінансовими інвестиціями (ТОВ “Ферпласт – Україна”, м. Житомир (довідка № 241 від 07.03.2011 р.));

- пропозиції з удосконалення навчальних дисциплін “Бухгалтерський облік (теорія)”, “Фінансовий облік”, “Організація обліку”, “Інвестування”, “Інформаційні системи і технології в обліку” (Житомирський державний технологічний університет, м. Житомир (довідка № 44-45/1323 від 08.09.2011 р.)).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача, що полягає у дослідженні комплексу питань, пов’язаних з

удосконаленням теорії та методики бухгалтерського обліку і контролю операцій з фінансовими інвестиціями.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися та обговорювалися на 5 науково-практичних конференціях, що відображено в публікаціях [12 – 16].

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 11 статей у фахових виданнях загальним обсягом 7,97 друк. арк., з них 6,78 друк. арк. належить особисто автору, 5 тез доповідей загальним обсягом 0,83 друк. арк., в інших публікаціях, виданих у співавторстві, в дисертації використано лише ті положення, які є результатом особистого дослідження здобувача (1,95 друк. арк.).

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається: зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст викладено на 180 сторінках друкованого тексту. Робота містить 29 таблиць (в т.ч. 3 таблиці розміщені на 3 сторінках) і 42 рисунки (в т.ч. 8 рисунків розміщені на 8 сторінках), 12 додатків на 30 сторінках. Список використаних джерел нараховує 246 найменувань і розміщений на 21 сторінці.

ОСНОВИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, гіпотезу, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих наукових результатів.

Перший розділ **“Теоретичні засади бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями”** присвячено розгляду інвестування в обліково-економічній системі підприємства, на основі чого виділено ознаки фінансових інвестицій, удосконалено трактування фінансових інвестицій та їх класифікацію як об'єкта бухгалтерського обліку та контролю.

Роль інвестицій в ринковій економіці визначається виходячи з рівня соціально-економічного розвитку суспільства, рівня добробуту населення, рівня втручання держави в економіку країни, а також від рівня налагоджених господарських зв'язків та інституціонального розвитку.

В роботі встановлено, що основними факторами, що впливають на інвестиційний процес та його місце в економічній системі, є форми власності, на яких будується кожне суспільство та форми управління системи господарювання. Ці фактори є визначальними для побудови стійких взаємозв'язків у суспільстві та формування економічних інтересів різних суб'єктів.

Фінансові інвестиції стають ефективними за умов високого рівня суспільного виробництва, оскільки в цьому випадку приріст капіталу виникає, перш за все, в реальному секторі економіки і слугує його подальшому розвитку.

З розвитком ринкової економіки та господарських зв'язків одержали розвиток й інвестиційні операції, що вимагає визначення та уточнення пов'язаних з ними понять. Враховуючи етимологічну характеристику визначено, що поняття “інвестиції” носить інноваційний характер та характеризує дії суб'єкта господарювання, що сприяють зростанню його економічного становища в майбутньому. Постає необхідність у визначенні які саме вкладення капіталу можна вважати фінансовими інвестиціями.

На основі особливостей руху капіталу в інвестиційному середовищі та врахування гіпотез щодо економічної сутності інвестування визначено, що під фінансовими інвестиціями слід розуміти вкладення, здійснені у будь-якій формі в цінні папери, в корпоративні права та інші фінансові інструменти з метою розвитку діяльності та отримання прибутку, досягнення соціального та інших ефектів. Врахування зазначеного підходу дозволило встановити межі між поняттями “фінансові активи”, “фінансові інструменти” та “фінансові інвестиції”, що широко використовуються на практиці та часто ототожнюються.

Вкладення капіталу можуть здійснюватись як в інше підприємство, так і у фонди власного підприємства. Якщо інвестор вкладає кошти у статутний капітал іншого підприємства на правах його учасника, то він набуває права на частину у прибутках підприємства, здійснюючи тим самим вплив на його економічний розвиток. При цьому, виникають як позитивні, так і негативні ефекти, кожен з яких зумовлений ознаками фінансових інвестицій, наведеними на рис. 1.

Рис. 1. Ознаки фінансових інвестицій: обліково-економічний аспект

Окремі ознаки (наявність належним чином оформлених документів, що підтверджують право на фінансові інвестиції; здатність приносити економічні вигоди) впливають з вимог бухгалтерського обліку до відображення господарських операцій та задоволення інформаційних потреб користувачів, а також стосуються всіх об'єктів фінансових інвестицій. Така ознака, як використання протягом тривалого періоду, що забезпечує фінансову стійкість підприємства, притаманна тільки довгостроковим фінансовим інвестиціям, та врахована при побудові бухгалтерських рахунків синтетичного обліку.

Встановлення зв'язку між ознаками фінансових інвестицій та їх позитивними та негативним ефектами на економічний розвиток дозволить обґрунтувати напрями інформаційного забезпечення (строковість, ефективність вкладень, способи їх фінансування), сформулювати вимоги до інформаційного наповнення показників звітності, удосконалити організацію обліку, що є невід'ємною умовою ефективного управління процесом інвестування.

В системі вітчизняного обліку фінансових інвестицій відсутня класифікація, яка б забезпечувала формування реальної, повної та достовірної інформації про об'єкти фінансових інвестицій. В результаті запропонована класифікація, ознаки якої мають безпосередній вплив на відображення фінансових інвестицій в бухгалтерському обліку та контролі (табл.1).

Таблиця 1. Запропонована класифікація фінансових інвестицій, що враховує завдання бухгалтерського обліку та контролю

<i>№ з/п</i>	<i>Ознаки та види</i>		<i>Значення для бухгалтерського обліку та контролю</i>
1	Строк дії	короткострокові довгострокові	Дана ознака покладена в основу побудови синтетичних рахунків, призначених для обліку фінансових інвестицій, є основою при розробці програми контролю
2	Джерела інвестування	власні запозичені залучені	Врахування даної ознаки дозволяє отримати інформацію щодо формування первісної вартості фінансових інвестицій, розрахунку витрат, понесених на їх придбання
3	Форма інвестування	прямі портфельні	Дозволяє враховувати додаткові витрати, пов'язані з пошуком та придбанням фінансових інвестицій
4	Регіональність	зовнішні (іноземні) внутрішні (національні)	Здійснення іноземних інвестицій має свою специфіку облікового відображення в порівнянні з інвестиціями, які здійснюються на території України. Перевірка операцій з іноземними інвестиціями вимагає додаткових знань контролера та використання додаткових методів контролю
5	Порядок оцінки	фінансові інвестиції, справедливу вартість яких можна визначити фінансові інвестиції, справедливу вартість яких не можна визначити	Врахування цієї ознаки дозволить визначитися з методом оцінки фінансових інвестицій (справедлива вартість, амортизована вартість, метод участі в капіталі, собівартість з урахуванням зменшення корисності)

Врахування зазначених ознак дозволяє забезпечити бухгалтера необхідною інформацією при складанні фінансової звітності, полегшить вибір відповідних субрахунків та аналітичних рахунків, на яких будуть відображені об'єкти фінансових інвестицій, а також дозволить полегшити процес розробки робочої програми контролю.

Сформульовані положення щодо узгодження термінологічного апарату, розроблений підхід до класифікації фінансових інвестицій, встановлення ознак фінансових інвестицій як економічної категорії сприяли удосконаленню теоретичних засад організації та методики бухгалтерського обліку і контролю операцій з фінансовими інвестиціями.

Другий розділ **“Організаційно-методичне забезпечення бухгалтерського обліку операцій з фінансовими інвестиціями”** присвячено обліковій політиці підприємства як інструменту організації і ведення бухгалтерського обліку операцій з фінансовими інвестиціями, обґрунтуванню відображення операцій з фінансовими інвестиціями в системі бухгалтерських рахунків та бухгалтерській звітності.

З метою удосконалення організації бухгалтерського обліку операцій з фінансовими інвестиціями та методики його ведення запропоновано елементи облікової політики щодо фінансових інвестицій, в розрізі складових: *організаційної* (порядок розподілу обов'язків щодо ведення обліку та здійснення контролю фінансових інвестицій), *методичної* (методи списання фінансових інвестицій; детальна характеристика ситуації, за якої можливе зменшення корисності фінансових інвестицій; порядок обліку операцій у випадку стійкого зниження вартості фінансових інвестицій; методики інвентаризації фінансових інвестицій; визначення переліку рахунків синтетичного та аналітичного обліку для відображення фінансових інвестицій) та *технічної* (документи, для яких не передбачено уніфікованих форм, розроблюються відповідно до потреб управління і затверджуються графіком документообороту; форми внутрішньої звітності розроблюються підприємством самостійно з урахуванням особливостей його інвестиційної діяльності), розроблені в роботі. Передбачення в обліковій політиці зазначених елементів за операціями фінансового інвестування надасть можливість управлінському персоналу своєчасно реагувати на різні події інвестиційної діяльності підприємства.

При управлінні фінансовими інвестиціями необхідно враховувати їх життєвий цикл, який характеризується як загальний період часу від наміру їх здійснення до списання з балансу. Врахування особливостей здійснення операцій з фінансовими інвестиціями на кожному з етапів їх життєвого циклу (придбання, знаходження в портфелі інвестора, вибуття) дозволить визначити напрями удосконалення їх оцінки та облікового відображення.

Критичний огляд нормативних документів та існуючої практики засвідчив наявність проблемних питань щодо формування первісної вартості фінансових інвестицій на першому етапі життєвого циклу. З метою вирішення даного питання в роботі запропоновано відкриття субрахунків 144 “Вкладення в

довгострокові фінансові інвестиції” та 353 “Вкладення в короткострокові фінансові інвестиції”. Такий підхід дозволить накопичити на окремому субрахунку понесені при придбанні фінансових інвестицій витрати (оплата консультаційних, депозитарних, інформаційних послуг), які неможливо безпосередньо включити до їх первісної вартості. Адже виникнення таких витрат та фактичне придбання фінансових інвестицій не відбувається в один період часу. Якщо такі витрати включати до первісної вартості фінансових інвестицій одразу, то це призведе до порушення такого принципу бухгалтерського обліку, як обачність. За умови, що угода щодо придбання фінансових інвестицій відбудеться, зазначені витрати слід відносити на відповідний субрахунок до рахунку 14 “Фінансові інвестиції”, а в іншому випадку доцільно їх віднести до витрат звітного періоду, зокрема на запропонований субрахунок 966 “Інші інвестиційні витрати” (рис. 2). Крім того, наявні проблемні питання щодо оцінки фінансових інвестицій на етапі їх вибуття, оскільки, на відміну від попередніх етапів життєвого циклу (придбання та знаходження в портфелі інвестора), чинним законодавством чіткий порядок їх списання не визначений.

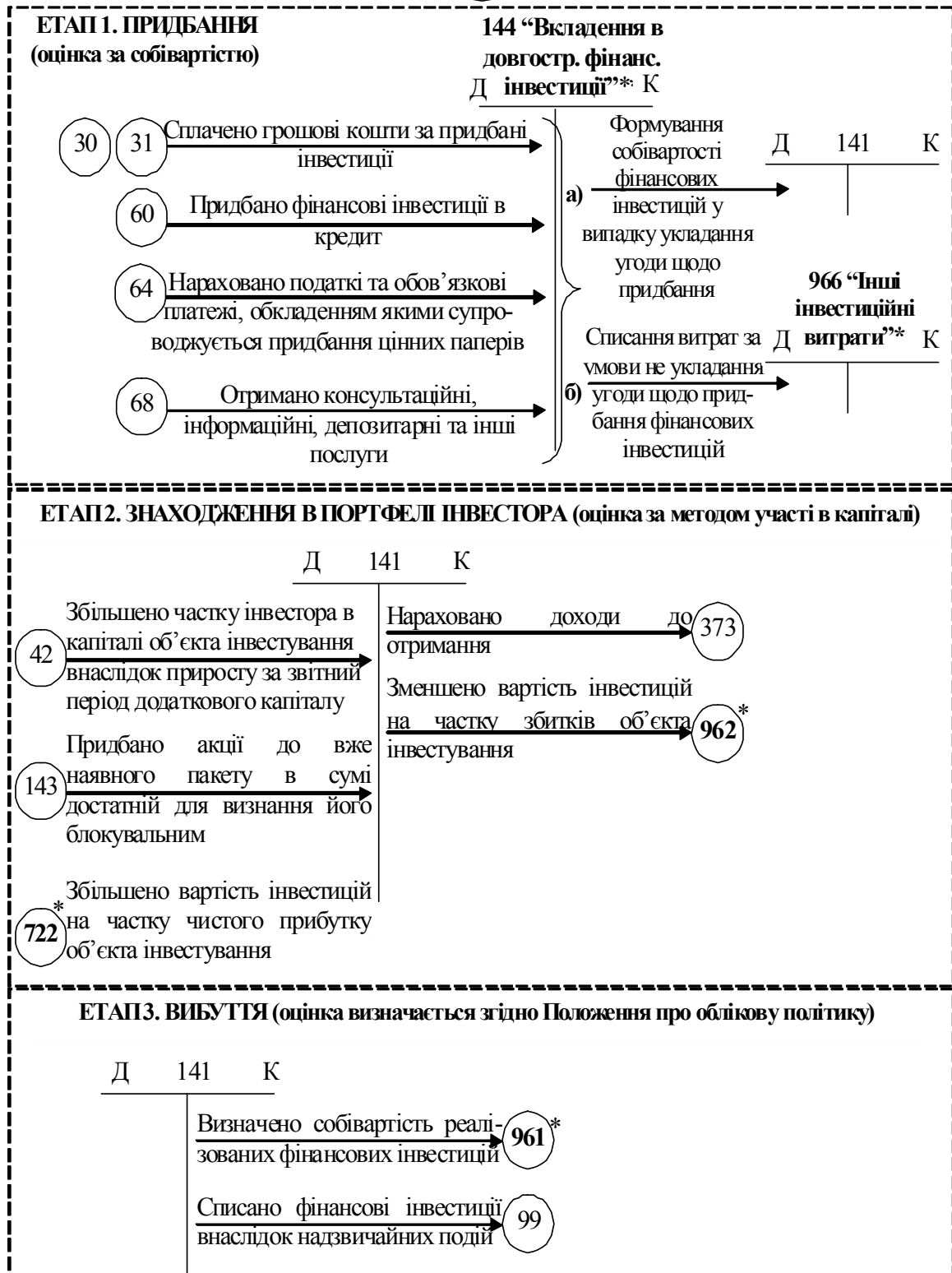
Врахування особливостей життєвого циклу фінансових інвестицій дозволить удосконалити методіку бухгалтерського обліку операцій з фінансовими інвестиціями, визначити на кожному з етапів розрізи необхідної для прийняття виважених рішень інформації, а також забезпечить повне відображення в фінансовій та внутрішній бухгалтерській звітності інформації про об’єкти, що виникають в ході фінансового інвестування.

В межах фінансового інвестування виділено об’єкти, які повинні відображатися в обліку і звітності. До них належать фінансові інвестиції як активи підприємства; джерела фінансування фінансових інвестицій як пасиви підприємства та доходи і витрати інвестиційної діяльності як результати господарських процесів. Вони знаходять своє відображення в різних формах фінансової звітності.

Обґрунтована нелогічність віднесення доходів та витрат від володіння фінансовими інвестиціями та розпорядження ними до складу фінансових. Це зумовлює і неузгодженість різних форм фінансової звітності в частині визначення доходів і витрат від інвестиційної та фінансової діяльності. З метою вирішення даного питання запропоновано єдину методіку формування та відображення доходів та витрат від інвестиційної діяльності в бухгалтерському обліку та зміни і доповнення до складу відповідних рахунків бухгалтерського обліку. Відповідно до запропонованих змін в частині інвестиційної діяльності доведено доцільність удосконалення показників доходів і витрат в Звіті про фінансові результати в частині інвестиційної діяльності (табл. 2).

На основі аналізу показників фінансової звітності визначено її неспроможність задовольнити інформаційні потреби внутрішніх користувачів в частині надання достовірної інформації в необхідні строки через обмежену кількість наведених розрізів у звітності.

ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

***запропоновані субрахунки*

Рис. 2. Порядок облікового відображення життєвого циклу фінансових інвестицій (на прикладі довгострокових фінансових інвестицій пов’язаним сторонам, що обліковуються за методом участі в капіталі)

З метою надання користувачу повної інформації про інвестиційну діяльність підприємства пропонуємо доповнити Форму № 5 “Примітки до річної фінансової звітності” розділом XVI “Фінансове інвестування”, в якому розкривається інформація про довгострокові та короткострокові інвестиційні проекти в частині їх фінансування (за рахунок внутрішніх чи зовнішніх джерел) та результатів фінансового інвестування (доходів чи витрат). Представлення інформації в рекомендованих розрізах дозволить зробити фінансову звітність більш достовірною та зрозумілою для заінтересованих користувачів, що підвищить довіру до підприємства та його інвестиційну привабливість, сприятиме прийняттю обґрунтованого рішення про подальшу інвестиційну співпрацю з підприємством.

Таблиця 2. Запропоновані зміни до Форми № 2 “Звіт про фінансові результати” щодо відображення операцій з фінансового інвестування

Чинна редакція		Редакція, що пропонується	
Стаття	Код рядка	Стаття	Код рядка
Доходи від участі в капіталі	110	Доход від інвестиційної діяльності*	110
Інші фінансові доходи	120	Фінансові доходи*	120
Інші доходи	130	Інші доходи	130
Фінансові витрати	140	Фінансові витрати	140
Витрати від участі в капіталі	150	Витрати інвестиційної діяльності*	150
Інші витрати	160	Інші витрати	160

* запропоновані зміни до Форми № 2

Для покращення інформаційного забезпечення управління фінансовими інвестиціями розроблено пакет внутрішньої звітності. Представлення інформації в запропонованих розрізах (щодо виконання плану за операціями фінансового інвестування; щодо рівня нарахованих дивідендів за фінансовими інвестиціями, які обліковуються за методом участі в капіталі) дозволить управлінському персоналу підвищити ефективність здійснення інвестиційної та фінансової політики підприємства. Запропонована внутрішня звітність дозволить не тільки надавати оперативну інформацію про фінансові інвестиції підприємства для прийняття управлінських рішень керівникам всіх рівнів, але й забезпечити виконання положень інвестиційної політики підприємства.

Введення окремих субрахунків для обліку фінансових інвестицій, доповнення і розробка форм фінансової та внутрішньої звітності дозволяє сформулювати необхідну інформацію про формування та використання фінансових інвестицій для прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень.

У третьому розділі **“Внутрішній контроль операцій з фінансовими інвестиціями в умовах застосування комп’ютерних технологій”** розглядаються питання організації та методики внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями, а також їх розвиток в комп’ютерному середовищі.

Контроль операцій з фінансовими інвестиціями організовується таким чином, щоб за результатами його проведення було забезпечено максимально

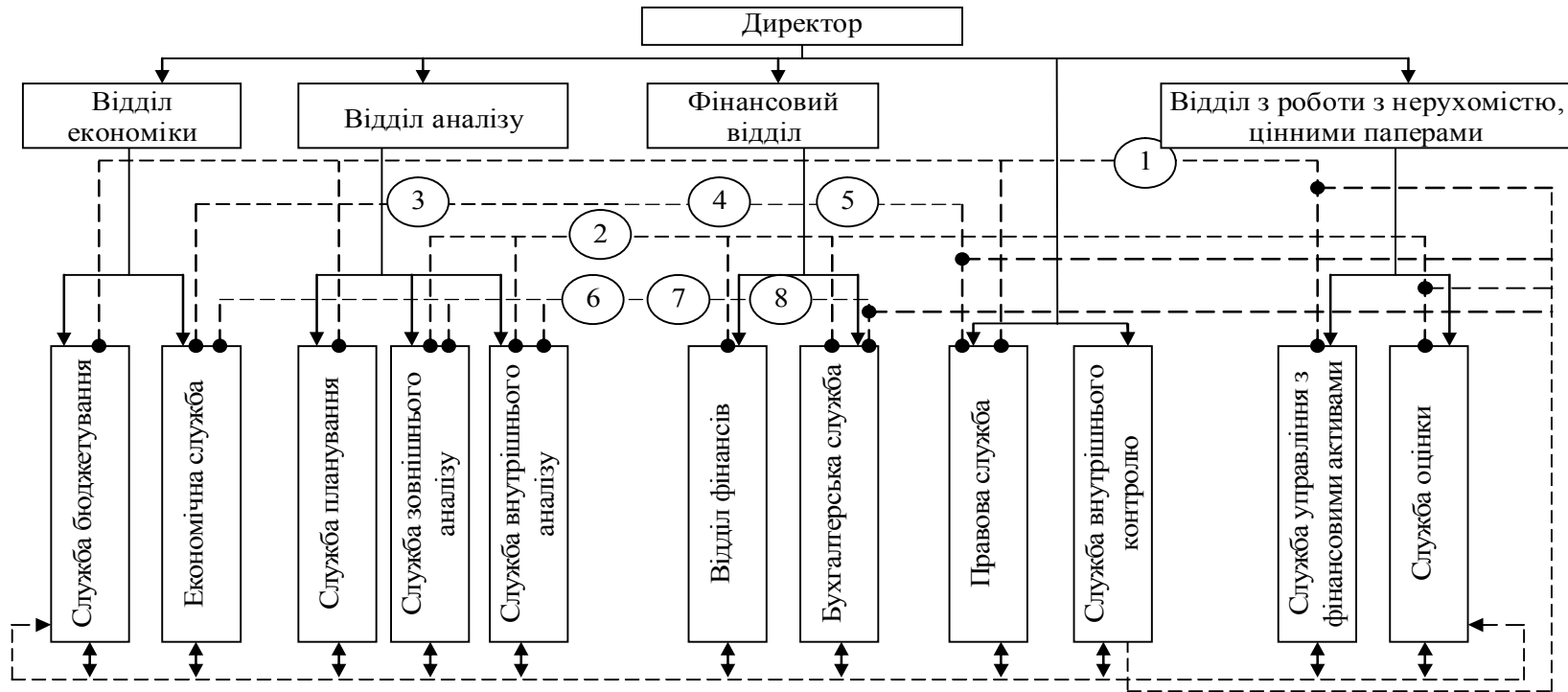
ефективне використання інвестованих коштів для досягнення стратегічних цілей суб'єкта господарювання. За таких умов особливої уваги потребує закріплення контрольних функцій щодо операцій з фінансовими інвестиціями за різними структурними підрозділами. На великих підприємствах облікові та контрольні функції розподілені між самостійними підрозділами – бухгалтерською службою та службою внутрішнього контролю. Основна робота щодо контролю операцій, пов'язаних з фінансовими інвестиціями, здійснюється в межах служби внутрішнього контролю, яка не може ефективно здійснювати свою діяльність без тісної взаємодії з бухгалтерською службою та іншими відділами.

Розроблена схема взаємодії суб'єктів управління в процесі внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями (рис. 3) дозволяє оптимізувати даний процес та підвищити ефективність управління інвестиційною діяльністю за рахунок чіткого розподілу обов'язків і відповідальності між структурними підрозділами та визначення основних об'єктів контролю для кожного з них.

Для забезпечення ефективної організації внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями: визначено склад об'єктів контролю операцій за фінансовими інвестиціями; розкрито порядок організації контролю операцій з фінансовими інвестиціями; розроблено методику здійснення внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями, яка розкриває завдання контролю, порядок та особливості застосування методичних прийомів документального і фактичного контролю; запропоновано склад робочих документів внутрішніх контролерів при здійсненні перевірки операцій з фінансовими інвестиціями. Це дозволило розробити програму внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями, яка визначає науково-обґрунтований порядок перевірки.

В сучасних умовах здійснювати контроль неможливо без використання комп'ютерної техніки та відповідного програмного забезпечення, що впливає на техніку виконання процедур збору, перетворення та використання інформації. Контроль за значною кількістю процедур в комп'ютерних програмах здійснюється автоматично, проте запорукою ефективного його здійснення є належним чином організований облік в комп'ютерних програмах, дотримання всіх вимог керівництва щодо його налагодження.

В частині перевірки операцій з фінансовими інвестиціями в комп'ютерному середовищі визначено вимоги (використання ліцензійного програмного забезпечення з ведення бухгалтерського обліку; встановлення санкціонованого доступу до інформаційної бази; правильність та надійність алгоритмів розрахунків; формування реєстрів синтетичного та аналітичного обліку; розробка внутрішньої звітності та повідомлень) та описано порядок перевірки їх дотримання, що забезпечить повноту відображення операцій в системі обліку. Крім того, встановлено, які заходи контролю вимагатимуть специфічних знань контролера щодо комп'ютерної програми, в якій ведеться бухгалтерський облік.

Примітки. Об'єкти внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями

- 1) договори, укладені у зв'язку із здійсненням операцій з фінансовими інвестиціями
- 2) положення (наказ) про облікову політику підприємства в частині операцій з фінансовими інвестиціями
- 3) дебіторська заборгованість за розрахунками з учасниками операцій з фінансовими інвестиціями
- 4) доходи, отримані підприємством протягом досліджуваного періоду, у зв'язку з здійсненням операцій з фінансовими інвестиціями
- 5) витрати, понесені підприємством протягом досліджуваного періоду у зв'язку з здійсненням операцій з фінансовими інвестиціями
- 6) первинні документи, що підтверджують надходження фінансових інвестицій
- 7) аналітичні та синтетичні регістри бухгалтерського обліку, в яких відображені операції з фінансовими інвестиціями
- 8) окремі статті фінансової звітності, в складі яких відображена інформація про здійснені операції з фінансовими інвестиціями

Рис. 3. Розроблена схема взаємодії суб'єктів управління в процесі внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями

Врахування визначених в роботі вимог та встановленого порядку перевірки операцій з фінансовими інвестиціями в комп'ютерному середовищі (за умови ведення бухгалтерського обліку в програмі "1С: Бухгалтерія 8.1"), при розробці робочої програми внутрішнього контролю, значно спростить процедуру та підвищить ефективність внутрішнього контролю за рахунок скорочення витрат часу на його проведення та зниження витрат за рахунок відмови від придбання спеціальних комп'ютерних програм.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних положень, а також розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями. Основні висновки, що підтверджують результати проведеного дослідження, полягають в наступному:

1. Для того, щоб фінансові інвестиції стали джерелом економічного розвитку, їх здійснення повинно відповідати певним передумовам (антимонопольна політика в країні, достатня конкуренція в галузях та інші). Фінансові інвестиції можуть виявляти як позитивний, так негативний ефект в економічному розвитку підприємства та країни в цілому. Встановлено зв'язок між цими ефектами та основними ознаками фінансових інвестицій (наявність належним чином оформлених документів; перехід ризиків; здатність приносити економічні вигоди; використання протягом тривалого строку; забезпечення ефективного функціонування), що дозволило обґрунтувати напрями інформаційного забезпечення, встановити показники звітності, удосконалити організацію обліку, що є невід'ємною умовою ефективного управління процесом інвестування. Встановлено, що для здійснення позитивного ефекту однією з основних ознак, яким повинні відповідати фінансові інвестиції, є їх використання протягом тривалого строку, що відповідає довгостроковим фінансовим інвестиціям.

2. Наявність різноманітних підходів до трактування ключових термінів, що використовуються в процесі фінансового інвестування, ускладнює його нормативне регулювання та облікове відображення.

Враховуючи етимологічну характеристику встановлено, що поняття "інвестиції" носить інноваційний характер та визначає дії суб'єкта господарювання, що сприяють зростанню його економічного становища в майбутньому. На основі цього уточнено поняття "фінансові інвестиції" як вкладення, здійснені у будь-якій формі в цінні папери, в корпоративні права та інші фінансові інструменти з метою розвитку діяльності та отримання прибутку, досягнення соціального та інших ефектів. Це дозволило виділити поняття фінансових інвестицій з фінансових активів підприємства, розмежувати від поняття "фінансові інструменти", що дозволяє забезпечити єдність термінологічного апарату бухгалтерського обліку.

3. Інформаційна спрямованість бухгалтерського обліку на забезпечення процесу фінансового інвестування підприємства досягається шляхом виконання його завдань. З метою розв'язання останніх запропонована класифікація фінансових інвестицій за наступними ознаками: строком дії (коротко- та довгострокові);

джерелами інвестування (власні, запозичені і залучені); формою інвестування (прямі та портфельні); регіональністю (зовнішні, внутрішні); порядком оцінки (фінансові інвестиції, справедливу вартість яких можна / не можна визначити). Врахування зазначених ознак забезпечує формування необхідної інформації при складанні фінансової звітності, полегшує вибір відповідних субрахунків, аналітичних рахунків, на яких відображатимуться об'єкти фінансових інвестицій.

4. Для раціонального формування облікової політики в частині операцій з фінансовими інвестиціями запропоновано до складу її елементів віднести в розрізі складових: організаційної (порядок розподілу обов'язків щодо ведення обліку та здійснення контролю фінансових інвестицій), методичної (методи списання фінансових інвестицій, детальна характеристика ситуації, за якої можливе зменшення корисності фінансових інвестицій; порядок обліку операцій у випадку стійкого зниження вартості фінансових інвестицій; описання методики інвентаризації фінансових інвестицій, визначення спеціальних документів, які заповнюються при цьому; визначення переліку рахунків синтетичного та аналітичного обліку для відображення фінансових інвестицій) та технічної (документи, для яких не передбачено уніфікованих форм, розроблюються відповідно до потреб управління і затверджуються графіком документообороту; форми внутрішньої звітності розроблюються підприємством самостійно з урахуванням особливостей його інвестиційної діяльності). Передбачення в обліковій політиці зазначених елементів за операціями з фінансовими інвестиціями забезпечать повноту організаційно-розпорядчого документа про облікову політику підприємства, що надасть можливість своєчасно реагувати управлінському персоналу на події інвестиційної діяльності, які можуть виникнути на підприємстві.

5. Правильно організований облік фінансових інвестицій створює передумови для фінансової стабільності підприємства та його виживання в умовах ринкової економіки. Проте діюча методика обліку операцій з фінансовими інвестиціями не відповідає їх сутності (в частині відображення доходів та витрат) та особливостям здійснення таких операцій. У зв'язку з цим фінансові інвестиції не достатньо повно відображаються у фінансовій звітності підприємства. Дослідження етапів життєвого циклу фінансових інвестицій (придбання, знаходження у портфелі інвестора, вибуття) дозволило визначити склад витрат, які виникають на кожному етапі, та обґрунтувати порядок їх відображення на окремих субрахунках, що забезпечить повне систематизоване відображення в фінансовій та внутрішній бухгалтерській звітності інформації про фінансові інвестиції підприємства.

6. Звітність підприємства покликана не тільки надавати оперативну інформацію про інвестиційну діяльність підприємства для прийняття управлінських рішень керівниками всіх рівнів, але й забезпечити виконання положень інвестиційної політики підприємства. Обґрунтовано необхідність внесення змін до Форми № 2 "Звіт про фінансові результати" в частині інвестиційної діяльності та додаткового розділу до Форми № 5 "Примітки до річної фінансової звітності" в частині способів фінансування та результатів фінансового інвестування, що дозволить підвищити їх достовірність та зрозумілість для заінтересованих користувачів, тим самим збільшуючи довіру до підприємства та його інвестиційну привабливість.

Проаналізувавши показники бухгалтерської звітності щодо фінансових інвестицій розроблено пакет внутрішньої бухгалтерської звітності (“Звіт про виконання плану за операціями фінансового інвестування”; “Звіт про рівень нарахованих дивідендів за фінансовими інвестиціями, які обліковуються за методом участі в капіталі”), що дозволив покращити інформаційне забезпечення управління фінансовими інвестиціями.

7. Для забезпечення ефективної організації внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями визначено склад об’єктів контролю; розкрито порядок його організації; розроблено методика здійснення внутрішнього контролю; запропоновано склад робочих документів внутрішніх контролерів при здійсненні перевірки операцій з фінансовими інвестиціями. Крім того, встановлено, що для підвищення оперативності та ефективності внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями слід мати чітке уявлення про взаємодію суб’єктів управління різних рівнів. У зв’язку з чим розроблена схема взаємодії суб’єктів управління в процесі внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями, яка дозволяє оптимізувати процес управління фінансовими інвестиціями в цілому та контролю зокрема.

8. На основі дослідження підходів до побудови методика контролю операцій з фінансовими інвестиціями в комп’ютерному середовищі встановлено ряд вимог та описано порядок перевірки їх дотримання, що забезпечить повноту відображення операцій в системі обліку та дозволить оперативно і в повному обсязі отримати необхідну інформацію для здійснення перевірки. Розроблені форми спеціальних звітів та повідомлень забезпечать ефективне виконання завдань внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями в умовах застосування комп’ютерних програм для ведення бухгалтерського обліку без залучення спеціальних програм для здійснення контролю.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях

1. Пономаренко Є.Б. Історико-логічне дослідження сутності інвестування в аспекті галузевої економіки та макроекономіки / Є.Б. Пономаренко // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2004. – № 4 (30). – С. 223-228 (0,62 друк. арк.).

2. Пономаренко Є.Б. Проектування та моделювання фінансових інвестицій / Є.Б. Пономаренко // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – № 1 (31). – С. 288-295 (0,66 друк. арк.).

3. Пономаренко Є.Б. Визначення фінансових інвестицій в економічній літературі: критична оцінка / Є.Б. Пономаренко // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – № 3 (33). – С. 168-174 (0,71 друк. арк.).

4. Пономаренко Є.Б. Розвиток поняття капіталу: сутність і складові / Є.Б. Пономаренко // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2006. – № 3 (37). – С. 91-96 (0,58 друк. арк.).

5. Пономаренко Є.Б. Удосконалення методики бухгалтерського обліку фінансових інвестицій / Є.Б. Пономаренко, К.В. Шиманська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2006. – № 4 (38). – С. 215-222 (загальний обсяг 0,67 друк. арк., особисто автору належить 0,34 друк. арк.: запропоновано методику обліку доходів та витрат за операціями з фінансовими інвестиціями).

6. Пономаренко Є.Б. Роль та місце інвестицій в економічних системах / Є.Б. Пономаренко, К.В. Шиманська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць. – Житомир: ЖДТУ, 2006. – Випуск 2(5) – С. 57-70 (загальний обсяг 0,88 друк. арк., особисто автору належить 0,44 друк. арк.: визначені характерні риси інвестицій в різних економічних системах).

7. Пономаренко Є.Б. Облік фінансових інвестицій: історичний аспект / Є.Б. Пономаренко // Економіка: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – Випуск 223: В.3 т. – Т. I. – С. 133-138 (0,39 друк. арк.).

8. Пономаренко Є.Б. Облікове забезпечення управління фінансовими інвестиціями / Є.Б. Пономаренко // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2009. – № 2 (48). – С. 206-208 (0,81 друк. арк.).

9. Пономаренко Є.Б. Систематизація наукових досліджень з проблем інвестиційної діяльності / Є.Б. Пономаренко // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – № 2 (52). – С. 363-369. (0,81 друк. арк.).

10. Пономаренко Є.Б. Особливості бухгалтерського обліку фінансових інвестицій в комп'ютерному середовищі / Є.Б. Пономаренко, І.Л. Томашевська // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2011. – № 1 (55). – С. 134-138 (загальний обсяг 0,92 друк. арк., особисто автору належить 0,50 друк. арк.: запропоновано порядок перевірки операцій з фінансовими інвестиціями в комп'ютерному середовищі).

11. Пономаренко Є.Б. Основні організаційно-методичні аспекти внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями / Є.Б. Пономаренко // Економічний вісник університету (м. Переяслав-Хмельницький). – Переяслав-Хмельницький, 2011. – №162 – С. 444-449. (0,92 друк. арк.).

Тези та тексти доповідей на всеукраїнських та міжнародних конференціях

12. Пономаренко Є.Б. Економічна сутність та поняття фінансових інвестицій / Є.Б. Пономаренко // Наука і освіта: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ, 2005. – 82 с. – С. 59-60. (0,16 друк. арк.).

13. Пономаренко Є.Б. Фінансова звітність як інформаційна база для прийняття інвестиційних рішень / Є.Б. Пономаренко // Зимові читання присвячені ідеям П.П. Німчинова та І.В. Малишева. – 2005. – 120 с. – С. 58-59. (0,15 друк. арк.).

14. Пономаренко Є.Б. Класифікація фінансових інвестицій: порівняльний аспект / Є.Б. Пономаренко // Тези XXX наукової конференції присвяченої 45-ій річниці ЖДТУ. – 2005. – 226 с. – С. 197-198. (0,23 друк. арк.).

15. Пономаренко Є.Б. Фінансові інвестиції як об'єкт бухгалтерського обліку / Є. Б. Пономаренко // Динаміка наукових досліджень 2005: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції: Том 66. Економіка. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – 58с. – С. 39-41. (0,19 друк. арк.).

16. Пономаренко Є.Б. Аналітичні процедури при здійсненні фінансових інвестицій / Є. Б. Пономаренко // Інвестиційні та інноваційні процеси в промисловості: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ, 2006. – 148 с. – С. 21-22. (0,10 друк. арк.).

Інші видання

17. Бутинець Ф.Ф. Міжнародні стандарти фінансової звітності: тести: [навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів спеціальності 7.050106 та 8.050106 “Облік і аудит”] / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖДТУ, 2006. – 172 с. (загальний обсяг 13,7 друк. арк., особисто автора 0,31 друк. арк.; автором розроблено тестові завдання за тематикою: “Фінансові інструменти: розкриття і представлення інфляції” та “Фінансові інструменти: визнання та оцінка”).

18. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: [підручник для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”] / Ф.Ф. Бутинець. – [7-ме вид., доп. і перероб.]. Житомир: ЖДТУ, 2006. – 832 с. (загальний обсяг 64,08 друк. арк., особисто автора 1,64 друк. арк.; розкрито основи бухгалтерського обліку операцій з фінансовими інвестиціями, в тому числі визнання та оцінка, що дозволило визначити поняття та види фінансових інвестицій, а також їх оцінку при придбанні, в балансі та порядок визначення справедливої вартості фінансових інвестицій).

АНОТАЦІЯ

Пономаренко Є. Б. Бухгалтерський облік і контроль операцій з фінансовими інвестиціями: теорія і методика. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Житомирський державний технологічний університет Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Житомир, 2012.

Дисертація присвячена обґрунтуванню теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення бухгалтерського обліку та контролю операцій з фінансовими інвестиціями.

У дисертації уточнено поняття “фінансові інвестиції”, удосконалено класифікацію фінансових інвестицій, враховуючи завдання бухгалтерського обліку та контролю.

Розкрито порядок формування облікової політики в частині операцій з фінансовими інвестиціями, визначено її основні елементи. На основі описаних етапів життєвого циклу фінансових інвестицій запропоновано методичні підходи до їх відображення на бухгалтерських рахунках. Обґрунтовано інформаційне наповнення показників фінансової та внутрішньої звітності підприємства для визначення ефективності обраної фінансової та інвестиційної політики підприємства.

Автором для удосконалення контролю операцій з фінансовими інвестиціями встановлено взаємозв'язок між суб'єктами контролю, визначено питання програми

перевірки, розроблено робочу документацію контролера, встановлено ряд вимог та описано порядок перевірки їх дотримання в комп'ютерному середовищі.

Ключові слова: фінансові інвестиції, бухгалтерський облік операцій з фінансовими інвестиціями, життєвий цикл фінансових інвестицій, метод участі в капіталі, внутрішній контроль операцій з фінансовими інвестиціями.

АННОТАЦІЯ

Пономаренко Е. Б. Бухгалтерский учет и контроль операций с финансовыми инвестициями: теория и методика. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Житомирский государственный технологический университет Министерство образования и науки, молодежи и спорта, Житомир, 2012.

В диссертации обоснованы теоретические положения и разработаны практические рекомендации по усовершенствованию бухгалтерского учета и контроля операций с финансовыми инвестициями.

Объектом исследования является процесс бухгалтерского отображения и контроля операций с финансовыми инвестициями.

Предметом исследования выступают теоретические и методические аспекты бухгалтерского учета и контроля операций с финансовыми инвестициями.

В диссертации определена связь между эффектами и основными признаками финансовых инвестиций для обоснования направлений информационного обеспечения, определения показателей отчетности, а также усовершенствования организации бухгалтерского учета. Определено, что для достижения позитивного эффекта одним из основных признаков, которым должны отвечать финансовые инвестиции, является их использование на протяжении длительного периода, что соответствует долгосрочным финансовым инвестициям.

На основе результатов исследования уточнено содержание понятия “финансовые инвестиции” как вложения, осуществленные в любой форме в ценные бумаги, корпоративные права, другие финансовые инструменты. Это позволяет отделить понятие финансовых инвестиций от финансовых активов предприятия, разграничить с понятием “финансовые инструменты”, что обеспечивает единство терминологического аппарата бухгалтерского учета.

С целью обеспечения развития методики бухгалтерского учета операций с финансовыми инвестициями диссертантом предложена классификация финансовых инвестиций (исходя из срока действия, источников инвестирования, форм инвестирования, региональности, порядка оценки), учитывающая задания бухгалтерского учета и контроля.

Предложены подходы к организационно-методическому обеспечению бухгалтерского учета операций с финансовыми инвестициями путем определения состава элементов учетной политики в разрезе организационной, методической и технической составляющих, что, в свою очередь, даст возможность управленческому персоналу своевременно реагировать на события в

инвестиционной деятельности предприятия. Кроме того, это позволит также обеспечить полноту и правильность оформления организационно-распорядительного документа об учетной политике предприятия.

На основе описанных этапов жизненного цикла финансовых инвестиций разработаны методические подходы к бухгалтерскому учету операций с финансовыми инвестициями. Кроме того, предложена методика формирования и отображения доходов и расходов от операций с финансовыми инвестициями в бухгалтерском учете, а также внесены изменения и дополнения в состав соответствующих счетов бухгалтерского учета, что обеспечит полное систематизированное отображение в финансовой отчетности информации о финансовых инвестициях предприятия.

Для повышения эффективности принятия решений при определении оптимальных условий повышения стоимости инвестиционного капитала как внутренними, так и внешними пользователями обоснована необходимость внесения изменений и дополнений к уже существующим формам финансовой отчетности (Форма № 2 “Отчет о финансовых результатах” в части инвестиционной деятельности; Форма № 5 “Примечания к годовой финансовой отчетности” в части способов финансирования и результатов финансового инвестирования), а также разработана система внутренней отчетности для объекта исследования (“Исполнение плана по операциям финансового инвестирования”; “Об уровне начисленных дивидендов по финансовым инвестициям, учет которых проводится по методу участия в капитале”). Предоставление информации в предложенных разрезах даст возможность сделать финансовую отчетность более достоверной и понятной для тех пользователей, которые заинтересованы в этом, а также повысить доверие к предприятию и его инвестиционную привлекательность.

Для обеспечения эффективной организации внутреннего контроля операций с финансовыми инвестициями определен состав объектов контроля; раскрыт порядок организации контроля; разработана методика осуществления внутреннего контроля; предложен состав рабочих документов внутренних контролеров при осуществлении проверки операций с финансовыми инвестициями. Кроме того, определено, что для повышения оперативности и эффективности внутреннего контроля финансовых инвестиций следует иметь четкое представление о взаимодействии субъектов управления разных уровней. В связи с этим разработана схема взаимодействия субъектов управления в процессе внутреннего контроля финансовых инвестиций, позволяющая оптимизировать процесс управления финансовыми инвестициями в целом и контроля в частности.

Для усовершенствования контроля операций с финансовыми инвестициями в компьютерной среде предложено ряд обеспечивающих полноту отображения операций в системе учета мероприятий, внедрение которых позволит оперативно и в полном объеме получить необходимую информацию для осуществления проверки. Разработаны формы специальных отчетов, а также уведомлений, обеспечивающих эффективное исполнение заданий внутреннего контроля операций с финансовыми инвестициями в условиях применения компьютерных

программ для ведения бухгалтерского учета без привлечения специальных программ для осуществления контроля.

Ключевые слова: финансовые инвестиции, бухгалтерский учет операций с финансовыми инвестициями, жизненный цикл финансовых инвестиций, метод участия в капитале, внутренний контроль операций с финансовыми инвестициями.

ANNOTATION

Ponomarenko E.B. Accounting for and control over the transactions with financial investments: theory and methods. – Manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of Candidate of Economic Sciences by speciality 08.00.09 – accounting, analysis and auditing (by types of economic activity). – Zhytomyr State Technological University, Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, Zhytomyr, 2012.

Thesis is dedicated to the grounding of the theoretical statements and working out of practical recommendations on improving accounting for and control over the transactions with financial investments.

Essence of the concepts “financial investments” has been specified as well as on the basis of the carried out research of financial investments in the context of accounting and controlling objectives the classification of financial investments has been improved. The procedure of developing accounting policy in the part of transactions with financial investments has been disclosed as well as its basic elements have been specified. Based on the described stages of financial investments’ life cycle methodic approaches to their accounting reflection have been suggested. Information content of company’s financial and internal statements has been grounded with the purpose of determining the efficiency of financial and investment policies chosen by the company.

For improving control over transactions with financial investments the author has set the interaction between subjects of control, determined the issues of the audit program, worked out the controller’s documentation, outlined the set of requirements as well as described the procedure of their check in computer environment.

Key words: financial investments, accounting for transactions with financial investments, life cycle of financial investments, equity method, internal control over transactions with financial investments.

Підписано до друку 17.04.2012 р.
Формат 60x90/16. Папір офс. Друк офс.
Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим.
Замовлення № 97

Редакційно-видавничий відділ ЖДТУ
10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103